herpy

ORMEØGLER

Southern Alligator Lizard

Elgaria multicarinata

Elgaria multicarinata er en kraftig, langhalet øgle fra Nordamerikas stillehavskyst, fra Washington til det nordlige Baja California. Den bliver 20-40 cm, er aktiv om dagen og i skumringen, også ved lave temperaturer, og æder alt, den kan overmande. Den skal have et køligt terrarie med mange skjul og en kølig vinterperiode og er et dyr at se på, ikke at håndtere.

Familie: Anguidae Tidligere navn: *Gerrhonotus multicarinatus* Udgivet 17. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**20-40 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag og skumring**
Levevis	**Træboende og jordboende**
Biotop	**Halvørken og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**100 × 50 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**18-30 °C**
Hotspot	**30-35 °C**
Temperatur, nat	**12-16 °C**
Luftfugtighed	**40-70 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 2
Vinterhvile	**6-10 °C** 8-12 uger
Kost	**Insekter, hvirveldyr og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**18 mdr.**
Kuldstørrelse	**5-20 æg**
Kuld pr. år	**1-3**
Inkubation	**50-55 dage** ved 24-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke omfattet af CITES eller EU's forordning 338/97, så der kræves ingen CITES-papirer. Den står ikke på listen over dyr, som private ikke må holde (BEK nr. 1261 af 17.11.2015). Ellers gælder dyrevelfærdslovens almindelige krav.

Om arten

Elgaria multicarinata er en tykbygget øgle med korte ben, stort hoved, kraftige kæber og en lang hale, der kan blive dobbelt så lang som krop og hoved tilsammen, hvis den aldrig har været tabt. Store, kølede skæl dækker ryg, sider og ben, og knogleplader under skællene gør kroppen stiv. Langs hver side løber en fold af små, kornede skæl mellem ryg- og bugskællene, så kroppen kan udvide sig, når øglen har ædt meget, eller når hunnen bærer æg.

Farven varierer fra brun, grå og rødlig til gullig, med mørke tværbånd på ryg, sider og hale og hvide pletter i båndene. Øjnene er gule. Ungerne er tegnet anderledes: de har et bredt, lyst bånd langs ryggen i beige, rødt, gult eller gråt, og tværbåndene er svagere. Voksne måler 7-18 cm fra snude til kloak og bliver typisk op til omkring 30 cm med hale; enkelte dyr med uskadt hale når lidt over 40 cm. Kønnene er svære at skelne: hannen har ofte et lidt bredere hoved.

Halen er svagt gribende og holder fast om grene, når øglen klatrer. Halen kan tabes og vokser ud igen, men kortere og med anden tegning. Tabet koster meget energi og kan betyde, at en hun springer en ynglesæson over. Arten blev beskrevet i 1835 af Henri Marie Ducrotay de Blainville og har tidligere stået i slægten *Gerrhonotus*. Der er beskrevet op til fem underarter, men inddelingen er usikker. Artsnavnet betyder "med mange køle" og hentyder til de kølede skæl.

Det er en robust og modig øgle, men ikke en, der egner sig til håndtering. Bliver den grebet, åbner den munden, bider hårdt og tømmer tarmen, og den kan vride sig fri og tabe halen.

Udbredelse og levested

Elgaria multicarinata lever langs Nordamerikas vestkyst fra staten Washington gennem Oregon og Californien til det nordlige Baja California i Mexico, vest for Cascade-bjergene og toppen af Sierra Nevada. Den findes også i et smalt bælte langs østsiden af Sierra Nevada og enkelte steder ud i Mojaveørkenen langs Mojave River.

Arten findes fra havniveau til over 1.500 m og er set helt op over 3.000 m i det sydlige Californien. Den lever også på flere øer ud for Californien og Baja California, blandt andre Santa Catalina og Santa Cruz og de mexicanske øer Los Coronados og San Martín. Arten er almindelig og ses ofte i haver, garager og forstæder, men bestanden er faldende på grund af veje, tab af levesteder, brande og indførte rovdyr som hunde og katte.

> **Oprindelig udbredelse:** USA og Mexico.

LEVESTED

Arten lever i græsland, chaparral (tæt, stedsegrønt krat), kystnær salviekrat, egeskov, pinje- og enebærskov og åben fyrreskov. Den er særlig almindelig i egeskovene ved foden af bjergene og holder sig tæt på dækning under sten, træstammer, brædder og affald og i klippesprækker.

Øglen er aktiv om dagen og i skumringen og i varmt vejr undertiden om natten. Den er ofte fremme om morgenen og aftenen og kan holde sig aktiv med en kropstemperatur helt ned til 11 °C; aktive dyr har i gennemsnit en kropstemperatur på 21-28 °C. I koldt vejr om vinteren er den inaktiv i et skjul. Den klatrer godt, svømmer godt og bevæger sig på jorden i bugtninger som en slange, ofte med bagbenene lagt ind langs kroppen.

En stor del af udbredelsen har middelhavsklima med milde, regnfulde vintre og lange, tørre somre. Det er det, terrariet skal efterligne: moderate dagtemperaturer, kølige nætter og en tydelig kølig periode om vinteren.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Elgaria multicarinata*. Pasningen nedenfor bygger på klimaet i udbredelsesområdet, levestedet og størrelsen. *Elgaria kingii*, *Elgaria coerulea* og *Gerrhonotus liocephalus* er nært beslægtede og har en lignende levevis.

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 100 × 50 × 60 cm (længde × bredde × højde). Målet er et skøn ud fra artens størrelse og dens jordnære, men klatrende levevis. Større er bedre, og et terrarie i voksenstørrelse kan bruges til unge dyr fra starten, når der er skjul nok.

Bunden er 8-10 cm havejord uden gødning blandet med sand, så den holder formen, og øglen kan grave sig ned. Læg halvt nedgravede korkrør, bark, flade sten og brædder på bunden, og lav sprækker, som dyret kan klemme sig ind i. Grene og en klippevæg giver klatremuligheder. Alle skjul skal ligge stabilt, så de ikke kan falde sammen over dyret.

Terrariet skal være godt ventileret og have et låg, der kan låses, for arten er stærk og kan skubbe løse låg op. Hold bunden tør til let fugtig, med en fugtig zone i den ene ende. Fjern ekskrementer løbende, og skift bunden helt, når den lugter eller er våd. Dyret holdes alene.

TEMPERATUR

Dagtemperaturen i terrariet er 18-30 °C med en solplads på 30-35 °C målt på overfladen. Tallene er et skøn ud fra klimaet i udbredelsesområdet og artens lave kropstemperatur. En tydelig forskel mellem den varme og den kølige ende er vigtigere end høj varme, og for høje temperaturer er en større fare end for lave. Om natten falder temperaturen til 12-16 °C. Brug en halogenspot over solpladsen styret af en termostat, og mål med termometre i begge ender og et infrarødt termometer på solpladsen.

Om vinteren skal dyret have en kølig periode på 8-12 uger ved 6-10 °C med kort dag. Arten kan være aktiv ned til omkring 11 °C, så hvilen skal være køligere end det for at holde stofskiftet nede. Temperatur og varighed er et skøn. Kun raske dyr i god foderstand går i vinterhvile. Foderet stoppes, og varmen og dagslængden sænkes gradvist over 2 uger, så tarmen er tom. Er dyret svækket, eller kan vægten ikke følges, holdes det vågent og fodret hele vinteren.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 40-70 %, højest i den fugtige zone og om natten. Arten lever med tørre somre, men finder altid fugtige steder under sten og træ, og i tørre egne ses den næsten kun nær vand. Terrariet skal derfor have både en tør og en let fugtig side.

Sæt en lav, stabil vandskål i terrariet, stor nok til at dyret kan ligge i den. Dyret drikker også dråber fra sten og blade efter sprøjtning. Skift vandet dagligt. Sprøjt let en gang om dagen på den fugtige side, og lad terrariet tørre op imellem, så der ikke kommer skimmel. Ved hudskifte skal der være et fugtigt skjul med mos eller fugtig jord.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler sig, så terrariet skal have en solplads og UVB. Et UVB-rør af svag til moderat styrke svarende til Ferguson-zone 2 over den ene halvdel passer til levevisen; zonen er et skøn. Dyret skal kunne trække sig ud af lyset i skygge.

Dagslængden følger årstiden: omkring 12-14 timer om sommeren og 8-10 timer i perioden op til og efter vinterhvilen. Skift UVB-røret efter producentens anvisning, selv om det stadig lyser.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Elgaria multicarinata er et alsidigt rovdyr, der æder alt, den kan overmande: insekter og andre leddyr, snegle, små øgler og små pattedyr og en gang imellem fugleæg og fugleunger. Bevægelse udløser fangsten.

I terrariet fodres med fårekyllinger, græshopper, kakerlakker, melorme og snegle. Voksne får foder 2-3 gange om ugen, unge dyr oftere. Giv det, der bliver ædt på kort tid, og fjern resterne. En hun med æg æder meget og skal have rigeligt og varieret foder. En optøet nyfødt mus kan gives af og til, men insekter og snegle er hovedfoderet.

Støv foderdyrene med kalk uden D3 ved hver anden til tredje fodring, og giv et multivitamin 1-2 gange om måneden. Fodr aldrig med vilde insekter fra steder, hvor der sprøjtes.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er hemmelighedsfuld og gemmer sig under dækning, men er også fremme i det åbne om morgenen og aftenen. Den er ikke et dyr til håndtering. Bliver den grebet, bider den hårdt og tømmer tarmen, og halen tabes let. Et bid skal vaskes og desinficeres. Brug en foderpincet, og lad dyret tage foderet selv.

Dyret holdes alene. Arten æder mindre øgler, så unger og mindre dyr er i fare i et fælles terrarie, og voksne sættes kun sammen til parring, under opsyn. Stress viser sig som manglende appetit, at dyret gemmer sig hele tiden, og tab af halen; ro og mange skjul forebygger det.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Kønnene er svære at skelne: hannen har ofte et lidt bredere hoved, men forskellen er lille. Sikker kønsbestemmelse kræver en dyrlæge. Arten er kønsmoden efter omkring 18 måneder og en vægt på omkring 30 g.

PARRING

I naturen parrer arten sig om foråret, oftest i april-maj, og i varme egne kan parringen ske hele året. Hannen bider sig fast i hunnens hoved og holder fast i mange timer, indtil hun er klar. Efter vinterhvilen hæves temperaturen og dagslængden gradvist. Dyrene sættes kun sammen til parring, under opsyn, og skilles igen bagefter.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger normalt 5-20 æg fra maj eller juni til juli, i naturen i klippesprækker, gnaverhuller og rådnende træ. Antallet af kuld pr. sæson varierer mellem bestandene; angivelserne svinger fra 1-2 til omkring 3. Æglægningsstedet i terrariet er en kasse med fugtig jord, sand og mos, mindst 20 cm dyb. Hunnen kan blive hos æggene og vogte dem. Tag æggene ud til rugning, så de ikke ødelægges.

INKUBATION

Æggene ruges i en lukket boks med fugtig vermiculit eller perlit ved 24-28 °C; temperaturen er et skøn. I naturen klækker æggene efter omkring 50-55 dage, sidst på sommeren og først på efteråret. Æggene skal ligge fugtigt, men ikke i vand.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne måler omkring 34 mm fra snude til kloak og vejer omkring 0,5 g ved klækningen. De holdes adskilt fra voksne og helst hver for sig. Giv dem små foderdyr som bananfluer og små fårekyllinger hver dag eller hver anden dag, støvet med kalk, og et terrarie med mange skjul, let fugtig bund og en lille solplads. Ungerne har et bredt rygbånd og får voksentegningen med tiden. Vækst og alder ved adskillelse er ikke dokumenteret for fangenskab.

Sundhed og typiske fejl

Arten er robust, men der findes kun lidt viden om dyr i fangenskab. De hyppigste problemer er:

- stress og manglende appetit, især hos nye dyr og dyr, der håndteres
- tab af halen ved håndtering eller kampe
- metabolisk knoglesygdom ved mangel på UVB og kalk
- fedme ved for meget foder og for lidt bevægelse
- indvoldsorm og flåter, som er almindelige hos vildfangne dyr; få en afføringsprøve undersøgt
- bid og sår, hvis flere dyr holdes sammen
- æglægningsvanskeligheder, hvis hunnen ikke har et dybt, fugtigt sted at lægge
- overophedning: arten tåler længerevarende varme dårligt

Kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr ved vedvarende manglende appetit, vægttab, hævelser, flåter, sår, snue eller blod i afføringen.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.